

Crònica

2003, any Marian Vayreda

Amb motiu de l'Any Marian Vayreda diverses institucions programen un seguit d'actes per estudiar i divulgar l'obra d'aquest artista olotí.

Aquest 2003 se celebra el centenari de la mort de Marian Vayreda i Vila, nascut a Olot el 1853 i mort a la mateixa ciutat cinquanta anys després, el que ha motivat que l'Ajuntament de la ciutat el declarés Any Marian Vayreda i s'hagi programat un seguit d'actes que es portaran a terme al llarg de tot aquest període.

S'ha procurat que diferents entitats prenguessin part en la programació d'actes adients, per tal que es vagin succeint activitats diverses que tenen com a finalitat l'estudi d'aquest polifacètic artista, que va ser escriptor, pintor, polític, empresari i un dinamitzador de tota la vida olotina del seu temps.

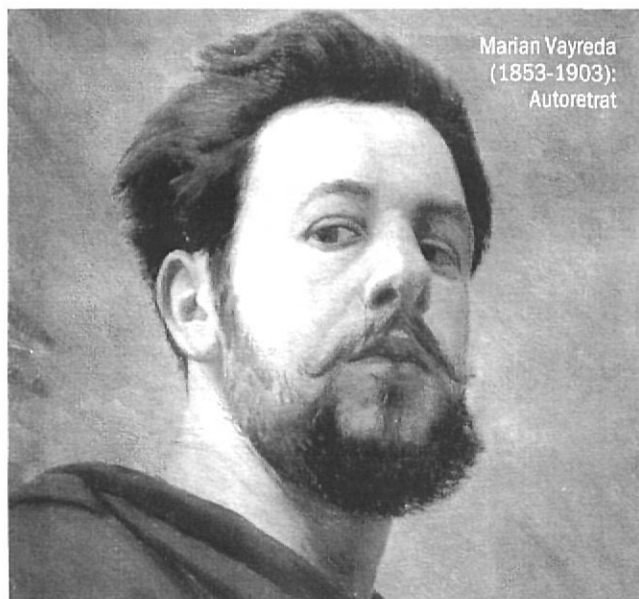
L'acte inaugural, celebrat el 7 de febrer, va consistir en una conferència a la qual en seguiran moltes més al llarg dels mesos vinents. També se celebrarà un curs que organitza la Biblioteca Marià Vayreda d'Olot, un cicle de conferències d'escriptors de temàtica rural i

un simposi que ha programat la Universitat de Girona, l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes, la Secció Francesc Eiximenis i l'Institut de Cultura Ciutat d'Olot.

Dins els actes que es programen cada any a l'abril, titulats «Olot, temps de paraules», es farà èmfasi en la producció d'aquest escriptor, i es procurarà que els centres educatius de la ciutat hi prenguin part, i de fet ja n'hi ha que han programat actes i exposicions referents a Vayreda.

La Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut de Cultura Ciutat d'Olot han organitzat una exposició itinerant titulada «Marian Vayreda, vida i obra» que vol recórrer poblacions de diverses comarques.

Així mateix es pensa fer una exposició antològica de la producció plàstica de Vayreda, i un catàleg amb la col·laboració del Departament de Cultura, la Diputació de Girona, l'Ajuntament d'Olot i la Fundació Caixa de Girona, amb la finalitat d'estudiar aquest

Marian Vayreda
(1853-1903):
Autoretrat

pintor, l'obra del qual és molt desconeguda per bona part del públic, ja que en els darrers cent anys només es va fer una única exposició a Barcelona, el 1954. Serà una mostra que recollirà un nombre important d'obres i que s'exposarà al Museu Comarcal de la Garrotxa d'Olot i a la Fontana d'Or de Girona.

Radio Olot farà unes quantes produccions radiofòniques sobre distintes facetes de Vayreda. També hi ha diverses iniciatives de fer uns muntatges teatrals, en alguns dels quals ja fa temps que s'està treballant.

El Consorci de l'Alta Garrotxa, el Centre Excursionista d'Olot i els Amics de l'Alta Garrotxa han programat un seguit d'excursions a diferents indrets, escenaris de les narracions de

Vayreda. Així, es visitarà entre d'altres el celler de la Mandalla, el santuari del Coral, l'Hostal de la Muga o l'aplec dels Francescos a Sant Aniol d'Aguja.

En l'aspecte editorial, el desembre de l'any passat es va presentar el llibre *Marian Vayreda i Vila (1853-1903). La recerca d'una veu pròpia*, de Margarida Casacuberta i Joan Sala, editat pel Museu Comarcal de la Garrotxa i Llibres de Batet. S'està treballant en l'edició de *La Punyalada* i de *l'Epistolari Literari*, a càrrec d'Antònia Tayadella.

Atesa l'activitat constant de diverses institucions, s'estan acabant de perfilar altres actes que s'han de dur a terme en els propers mesos.

Maria Assumpció Arnau

Censura i periodisme: seminari a la Mercè

El Centre Cultural de la Mercè, conjuntament amb el Col·legi de Periodistes de Catalunya, Demarcació de Girona, va acollir el dijous 20 de febrer un seminari titulat «Llibertat d'expressió / Llibertat d'informació», emmarcat en el cicle d'actes «Pensament, existència i llibertat», de l'Aula d'Humanitats.

Una anàlisi del denominat «quart poder» —els mitjans de comunicació— ha d'incloure forçosament la reflexió sobre el seu grau de llibertat real a l'hora de generar informació. És tan fonamental per a la convivència democràtica el lliure accés a la informació com la capacitat dels mitjans i dels periodistes per transmetre-la als ciutadans de manera veraç i objectiva. I es tracta d'un exercici de reflexió permanent, perquè la tendència a apropiarse dels continguts, de «teledirigir» les notícies en funció de determinats interessos, és inherent als grups de poder, i més evident en els darrers temps, que propicien actituds més conservadores i, doncs, més susceptibles envers el lliure exercici periodístic.

El seminari «Llibertat d'expressió / Llibertat d'informació» ha volgut aportar, de la mà de destacats professionals del

periodisme, les seves respectives anàlisis sobre la censura, l'ètica professional, l'autocensura i la capacitat d'oferir uns continguts objectivament vàlids al lector, oient o espectador.

El seminari, principalment dirigit a estudiants de periodisme i comunicació, era convalidable per a un crèdit de lliure elecció de la Universitat de Girona. La presentació va anar a càrrec del president de la Demarcació de Girona del Col·legi de Periodistes, Enric Matarrodona, el qual va cedir la paraula a Narcís-Jordi Aragó, expresident d'aquesta entitat, actual director de la *Revista de Girona* i amb una dilatada experiència en temes culturals i periodístics gironins.

Narcís-Jordi Aragó va exposar de forma molt clara i amena la censura que van patir els diaris i setmanaris gironins des de la dictadura de Primo de Rivera fins a la fi de la llei Fraga, i exemplificà, centrant-se especialment en el cas de la revista *Presència* —de la qual ell havia estat director— els impediments i traves amb què el règim franquista pretenia sotmetre tota la informació suspecta de dissidència amb la línia oficial. Xavier Vidal-

Ramon Guardiola

L'Ajuntament de Figueres ha concedit, a títol molt pòstum, la Fulla de Figuera de Plata a Ramon Guardiola Rovira, impulsor i ànima del Museu Dalí. Han hagut de passar molts anys perquè el consistori democràtic, en un acte d'estricta justícia, honorés un alcalde del període franquista. Ramon Guardiola ho va ser durant tretze anys: de 1960 a 1973. Gironí de naixement, a Figueres va fer de mestre, d'advocat i de periodista. Va ser subdirector de *Canigó* i president de l'Institut d'Estudis Empordanesos.

Des d'aquí no podem oblidar que Ramon Guardiola va dirigir aquesta *Revista de Girona*, entre 1957 i 1972. Ell li va donar la periodicitat trimestral i l'estructura i l'aspecte que va conservar fins al 1985. Quan va prendre possessió del càrrec em va escriure: «La *Revista* encara està a les beceroles; no hi ha res fet per donar-li el to que requereix. Això farà que de moment m'hauré de salvar amb les pedres i l'arqueologia, encara que això ens farà pesats. Espero superar ben aviat l'etapa inicial». No es pot negar que ho va fer a consciència, i amb els resultats que coneixem. L'any 1985, quan jo vaig accedir a la direcció de la *Revista*, vaig contestar la seva felicitació dient-li que intentaria fer honor a la il·lusió i l'esforç que ell hi havia posat durant tants anys.

Entre les seves cartes en conservo una de molt llarga que és un petit tresor: me la va escriure la vigília de Nadal de 1957 i li va sortir, segons confessió pròpia, a raig i «sense pensar». Però ningú no ho diria, perquè conté una anàlisi molt lúcida de les diferències entre Girona i Figueres i sobre el tarannà oposat dels gironins i els empordanesos. És impossible encabir-la en aquest petit espai; valgui, com a mostra, aquest paràgraf: «Girona ha viscut sota una disciplina de segles. Figueres, en canvi, era vila reial, país lliure enmig de la rigidesa feudal; ciutat per a combatre el vassallatge, baluard del federalisme i de l'esquerranisme. No es podia entendre amb Girona...». Ho veia i ho deia un gironí de naixença i de cor que s'havia enamorat de Figueres i que ho va donar tot a la seva ciutat d'adopció. Té ben guanyada, ni que sigui amb retard, aquesta Fulla de Plata.

Narcís-Jordi Aragó

Els participants en el seminari, durant la sessió inaugural.

Folch, director adjunt del diari *El País*, analitzà els factor que difi-

culten —més a l'Estat espanyol i a Catalunya que no pas en d'altres

estats o països de la CE— la transparència informativa.

La història petita

Als quadres antics, molt sovint el més interessant apareix als racons i als marges. En primer terme s'hi mostra la veritat oficial, el sant màrtir, el noble altiu, l'escena exemplar, però és als intersticis on el pintor encara té prou llibertat com per deixar constància d'un racó de la ciutat on viu, d'un moment quotidià, d'una retina sensible al seu present. La història petita sedueix i informa les nostres vides petites, d'aquí que quan, àvids, n'albirem alguna privacitat o algun detall com més fútil millor, llavors sembla que toquem de debò l'ahir amb la punta dels dits.

Aquesta sensació d'allargar la mà per girar un pom de porta i entrar al set-cents, l'he tinguda a partir dels inventaris de les possessions d'un difunt que els notaris realitzaven detalladament. Així, he entrat dins la casa de Jacob Seró, insòlit mestre de dansa a la levítica Girona traspassat el 1755, i, deixant de banda la desconsolada vídua, he donat una ullada a l'habitació on morí. M'he fixat en el seu llit de peu de gall amb la seva màrrega usada i la flassada verda de llana, he furgat al seu bagul on guardava la casaca, la jupa, les calces, les seves mitges negres, el seu barret. També he passejat per la cuina humil, i després fins i tot he remenat els seus petits tresors: els dos violins, un dels quals de butxaca —la seva eina de treball—, i les arracades d'or amb set pedres vermelletes que amagava al rebost. Després he saltat al 1776 i m'he ficat a la casa de Jeroni Roca, corder de viola del Mercadal. M'he entretingut al seu obrador, amb els estenedors de fusta, les gibrelles i els torns per fabricar les cordes; he descobert la seva afició al billar i, tot i no haver-lo vist mai, només em falta una cara per situar-la entre la barretina vermella i la seva casaca musca. Impúdicament, he vist els calçotets d'un canonge, l'escriptori ple de solfes d'un organista, les xocolateres de les cuines, tot allò que, fil per randa, els notaris van enregistrar en aquests inventaris *post mortem*, font inesgotable per conèixer la quotidianitat d'aquells dies.

Pel que fa a Girona, aquest tipus de fonts han estat treballades per Xavier Anton Pelayo a la seva tesi sobre l'alfabetització i la lectura a Girona entre els anys 1747 i 1807. Els seus índexs d'aquests registres que hom pot trobar als fons notariais de l'Arxiu Històric de Girona són una bona guia de viatge dins el temps.

Jordi Pujol i Coll

Llúcia Oliva, excorresponsal de TVE i TV3, aportà la seva experiència professional a l'estranger per descriure les dificultats amb què s'enfronten les corresponals per des- triar les fonts més fidedignes, mentre que Joan Manuel Tresserras, des d'una posició més teòrica, advocà per una major implicació del lector en l'exercici d'interpretar per si mateix el contingut d'allò que «el bon periodista s'hauria de limitar a processar».

La conferència final, oberta al públic, va anar a càrrec del periodista Jaume Barberà, que va adoptar un to asseveratiu i de pregunta oberta —pensem que amb intenció de provocar el debat amb el públic— però que no va rebreix a comunicar aspectes innovadors respecte al que ha s'havia exposat al llarg de la jornada. Barberà va contraposar el rol del periodista al del professional de relacions públiques i publicitat —molts dels assistents eren estudiants d'aquestes especialitats— ja que, segons la seva opinió, aquest sector es limita a «vendre mentides». Les intervencions del públic, aleshores, no es van fer esperar.

Dani Vivern

El cementiri prehistòric d'Agullana

L'any passat es va obrir una exposició permanent a Agullana dedicada a la necròpolis d'incineració de Can Bech de Baix.

Fa uns 3.000 anys, un paratge de l'actual terme municipal d'Agullana es va destinar a ubicar-hi un cementiri. Es tractava d'un centre important on, entre els segles X i VII abans de la nostra era, es varen fer un gran nombre d'enterraments, dels quals fins ara se'n coneixen més de 400. En aquells moments el costum funerari generalitzat era incinerar els cadàvers i després posar les cendres dins d'unes urnes de ceràmica, que s'enterraven juntament amb objectes personals de les persones difuntes. Durant el període en què es va utilitzar aquesta necròpolis, els grups humans que vivien a la zona varen començar a tenir i uti-

litzar instruments i objectes fets de ferro.

Aquestes dades, i moltes altres de què es disposa, són conegudes a partir d'unes primeres descobertes arqueològiques fetes per Miquel de Palol en aquest jaciment l'any 1927, i per les campanyes d'excavacions que hi va fer Pere de Palol l'any 1943 i en la dècada dels anys 70. La informació obtinguda a partir d'aquestes recerques arqueològiques ha estat objecte de diverses publicacions científiques i actualment un equip constituït a l'entorn de Pere de Palol n'està fent un estudi global.

Tota aquesta informació sobre un moment concret de la història de l'Alt Empordà i de Catalunya, que se situa en un

àmbit de coneixement estrictament científic, s'ha volgut posar, també, a disposició de la comunitat. Amb aquesta intenció divulgadora, l'Ajuntament d'Agullana i el Museu d'Arqueologia de Catalunya han obert a Agullana, a la plaça de l'Església, una sala d'exposició permanent dedicada a la necròpolis de Can Bech de Baix. A través d'un

disseny acurat i d'una interessant presentació, el visitant té la possibilitat d'introduir-se en aquest període històric, veure els objectes trobats en la necròpolis d'Agullana i conèixer una mica quines eren les característiques dels grups humans que enterraven els seus morts en aquest cementiri.

Gabriel Alcalde

Dos mil·lennis d'història a Roses

Segons les previsions del consistori rosinc, aquest estiu s'inaugura el Museu de la Ciutadella, on es repassa el passat humà de la badia altempordanesa. Un llegat de més de 2.500 anys.

Els historiadors asseguren que la fundació de la colònia grega de Rodes, per part de ciutadans de l'illa de Rodes, es va superposar a l'existència de llogarrets ibers, amb els quals comerciaven. Parlem del segle VI aC. Aquest fet demostra que ens trobem en un dels indrets amb més llegat del Principat. Un tresor que, des d'aquest estiu, el visitant podrà conèixer en forma de plantejament museístic, amb la inauguració del Museu de la Ciutadella. El nou espai és un dels museus més grans a l'aire lliure, amb mil dos-cents metres quadrats en

forma de creu, a tocar de la muralla de llevant. Segons les previsions, tindrà un ressò important, ja que el 2002 van visitar el recinte unes 158.000 persones.

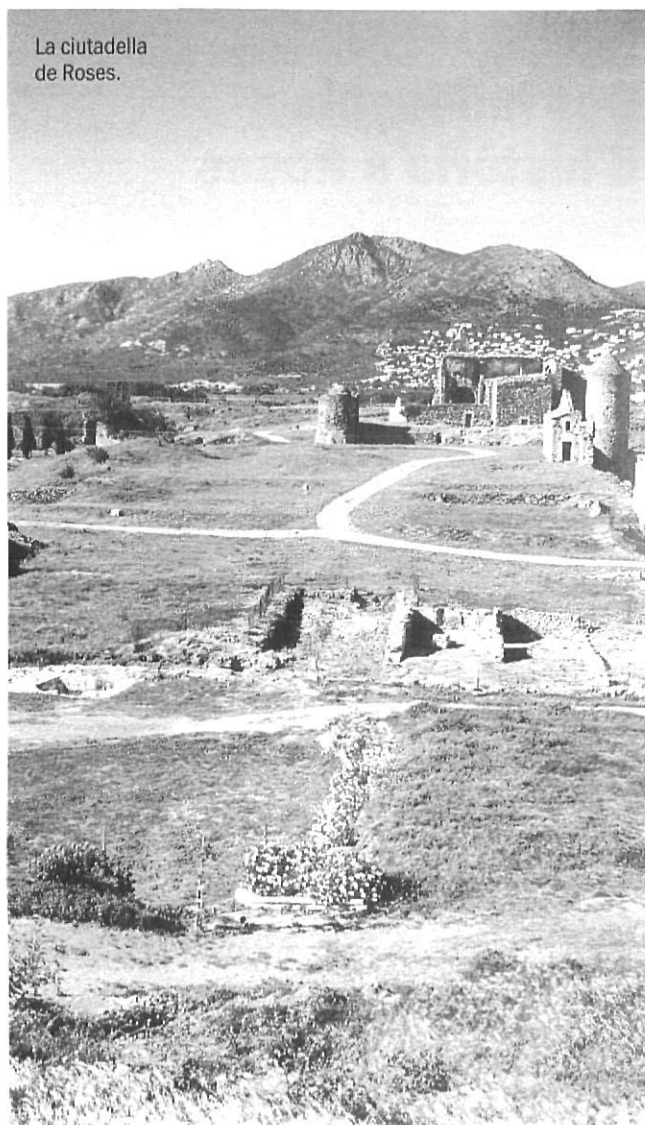
Arranat a l'entrada principal de la Ciutadella, s'ha construït un edifici que inclou les sales d'exposicions (una de permanent i una altra de temporal) i la d'audiovisuals, on s'exposarà el procés de construcció del recinte emmurallat, juntament amb la cafeteria, la recepció i els lavabos. El complex té com a punt central sis espais diferenciats, que corresponen a sis etapes històriques:

l'inici, l'època grega, la romana, la medieval, la Ciutadella i el segle XX. La cronologia se segueix mitjançant textos, dibuixos, fotografies, objectes i matèries interactives. Les entitats inversores, és a dir, l'Ajuntament, la Diputació i la Generalitat, han finançat un cost de 480.000 euros. El consistori preveu integrar la Ciutadella dins el Museu

d'Història de Catalunya, com a subseu. La inauguració implica una embranzida per a la segona població de la comarca, i fa justícia a un nucli fortificat que va ser una de les places fortes principals dels Borbons ibèrics, com a alternativa defensiva davant el creixent poder francès.

Moisés de Pablo

La ciutadella de Roses.

Si vols la pau, no preparis la guerra

El 15 de febrer no sols va ser el dia mundial contra la guerra més important de la història, sinó l'inici d'un discret procés de construcció de la pau poc habitual al nostre país. La Trobada sobre la Cultura de Pau en el Castell de Figueres, on havien estat empresonats fa 25 anys els primers grups d'objectors, va permetre que no violents i militars fessin i escoltessin propostes sobre quin és el millor sistema per garantir la pau i la seguretat al segle XXI.

La Trobada també va reforçar a Figueres la manifestació contra la guerra, la més nombrosa de la història de la ciutat, que va acabar amb la presentació al Teatre Jardí de 14 iniciatives sobre Cultura de Pau i amb la conferència d'Adolfo Pérez Esquivel, premi Nobel de la Pau.

La guerra contra l'Iraq no és ni l'única ni la més important. Com va dir Esquivel, en el món patim una guerra permanent que provoca trenta-cinc mil infants morts cada dia per l'arma de destrucció massiva de la fam; una guerra d'extermini que condemna 1.500.000.000 de persones a una vida miserable que les durà a una mort tràgica i prematura. És comprensible que en nom de les víctimes d'aquesta guerra, provocades i menystingudes pels poderosos del món, s'alcin veus i accions que a la desesperada vulguin denunciar la

situació emprant aquells mitjans que poden tenir més impacte.

En aquest escenari de «guerra no declarada», de baixa intensitat, però més mortífera i cruel que les de qualsevol guerra convencional, cal emprendre una estratègia en tres fronts per caminar cap a la pau:

1. Una mobilització de la ciutadania mundial a favor d'un canvi de les regles de joc econòmiques, polítiques, culturals que l'actual globalització imposa; a favor de fer complir i finançar els acords mundials de lluita contra la fam i la pobresa, contra el canvi climàtic... que els països enriquits i dominants boicotegen. Els moviments antiglobalització, els Fòrums socials mundials i regionals van en aquesta direcció. Cal que ajudem a articular campanyes de denúncia i de pressió; cal que facilitem consensuar i estudiar la viabilitat de

Adolfo Pérez Esquivel, a la dreta, durant la seva intervenció a Figueres

noves regles de joc mundials alternatives.

2. Una política preventiva en tots els conflictes latents que poden esclatar en guerres mortíferes. La posició comuna entre no violents i militars en la trobada ha estat aquesta: la principal missió de qualsevol actuació no violenta o militar en un conflicte és la de prevenir l'esclat de l'espiral de la violència, que encara complica més la resolució del conflicte. La prioritat és estudiar conjuntament i de forma permanent quina és la millor «medicina preventiva» —que no té res a veure amb la «guerra preventiva»— que eviti les sempre traumàtiques «intervencions quirúrgiques».

3. La violència estructural en el món, amb la seva seqüela de milions de víctimes; els més de 20 conflictes armats actuals, que ja estan matant milions de persones; el creixement

de fonamentalismes que en l'era de la complexitat apel·len a la lluita entre el bé i el mal per justificar els seus terrorismes d'estat amb potents exèrcits o amb bombes sorpresa... fan que, a més d'un canvi de regles de joc i d'una prevenció més eficient, calgui una més intel·ligent, eficaç i menys mortífera possible acció per aturar els conflictes armats i els genocidis quan aquests es produeixen.

I ara... esperem constituir equips d'estudi conjunts per preparar una segona Trobada on es presenti una proposta més detallada sobre com convertir el castell Sant Ferran de Figueres en un centre de diàleg, d'educació, de recerca, de pràctica sobre prevenció, mediació, seguretat... un centre permanent de referència mundial sobre la Cultura de Pau.

Martí Olivella

Fluvià Nàutic: èxit de Salvem l'Empordà

La urbanització Fluvià Nàutic no es podrà fer allà on estava projectada des de 1975. La Generalitat ha declarat no urbanitzable el sòl de la desembocadura del Fluvià, a tocar del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.

Qui tingui menys de 30 anys mai no ha pogut veure la gran platja de Sant Pere Pescador i dels Aiguamolls neta de formigó. I no parlem pas dels quatre blocs d'apartaments gegantins que hi ha entre el poble i el mar: fem referència a les sis plantes d'estructura de formigó, el xassís d'un bloc de pisos avortat que hi ha al peu de l'estuari del Fluvià.

Fou alçat sobre la quilomètrica sorra neta que queda entre els blocs faraònics d'Empuriabrava, al costat de la Muga, i les discretes edificacions de Sant Martí d'Empúries.

El 1982 hom projectà fer 1.000 habitatges —«de luxe», en solen dir les promotores— i una xarxa de canals, així, a l'estil de la veïna Empuriabrava: la cosa, però, quedà aturada després de fer els vials navegables i just quan els encofradors acabaven d'enllestir la sinistra

mola esmentada. Passaren anys i els 150.000 m², que seguien qualificats com a urbans, foren comprats per una empresa de Navarra (VLV), la qual intentà de nou tirar endavant la urbanització: darrerament, amb el nom de Fluvià Nàutic es presentaren els papers per fer 500 xalets —«de luxe», òbviament—, hotels, club nàutic, zona comercial, amarratges... tot navegable fins a peu de porta. La delegació d'Urbanisme de Girona (juliol 2001) ho aprovà: l'obra podia recomençar 20 anys més tard.

Es propaga l'alarma i s'organitzen, encapçalades per la plataforma Salvem l'Empordà, diverses accions per evitar un atemptat urbanístic més, i es convoquen manifestacions a favor de la protecció d'aquest espai verge; d'altra banda laeden i Depana presenten recursos legals contra el pla d'urbanisme

Els manifestants davant del bloc de formigó de Sant Pere Pescador

municipal de Sant Pere, però el consistori evita comprometre's —hi ha les municipals a l'horitzó—; amb tot, CiU i el PP voten (octubre 2002) contra una proposició protectora de l'espai.

Però, en canvi, un mes més tard la Generalitat atura l'intent d'urbanització i en l'estira i arronsa es parla que la Generalitat ho

compri, com es fa a Palamós, que es paguen 2.400 milions a la família Mateu-Suqué dels casinos per la cala de Castell. El golf de l'Escala, Pinya de Rosa, la base Loran de l'Estartit també són entre les finques que esperen, per fer marxa enrera, la mateixa solució, a la qual s'oposen els proteccionistes: no cal malversar tant de diner públic per solucionar aquestes agressions perquè ja hi ha lleis. Que, si no són suficients, cal ampliar-les, perquè la cua és llarga: l'Associació de Naturalistes de Girona diu que, a la Costa Brava, de 84 espais en perill més de la meitat estan amenaçats per processos urbanístics.

Definitivament, i a causa de la pressió popular, ara la Generalitat (febrer 2003) declara Fluvià Nàutic zona inundable, incompatible amb la llei de costes, de gran valor ecològic i mediambiental, perquè és al costat del parc dels Aiguamolls... *en fi: tot allò que ja se sabia fa més de dues dècades; l'episodi conclou amb l'exigència de l'Ajuntament de Sant Pere perquè hom enderroqui la baluerna: és perillosa. Ho ha estat durant 23 anys.*

Una mort elegant

Ernest Folch, un d'aquells petits editors que estan fent forat en el món dels llibres de casa nostra, deia ara fa uns mesos que preveu per al català un futur tan bo en l'àmbit literari com dolent al carrer i, sobretot, entre els joves. El català està tenint una mort elegant, venia a dir; una mort, afegeixo jo, com les morts tan civilitzades d'avui: asèptica, neta, sense grans crits, sense grans plors, sense molestar ningú i, sobretot, discreta. I és perquè no molesta, perquè només decora, perquè no és gaire més que l'accent —català, és clar, que diuen els de Perpinyà— com s'explica que l'únic lloc de la Catalunya Nord on sembla que la nostra llengua va fent camí sigui entre els llibres. És així també com, per posar uns exemples menys nostres, però igualment estimats, s'explica que l'occità sigui cada cop menys llengua d'ús social i cada cop més llengua escrita, o que el llatí, que és un mort que fa segles que no vol acabar de morir, pervisqui encara entre quatre admiradíssims il·luminats com perviuen les curses de cavalls, els formatges artesanals i un cert interès per la història. Però això de fracassar en el dia a dia i triomfar, en canvi, en algunes tardes d'algun diumenge no és exclusiu només de segons quines llengües. Es pot estendre ben fàcilment a quasi totes les manifestacions d'allò que tradicionalment hem considerat que era cultura. L'òpera, avui, ¿què és si no un cadàver que no havia tingut mai tant de públic? I el teatre, de debò, existiria sense les escoles, les ajudes institucionals, les festes majors, les nits d'estiu i les excuses que necessitem de tant en tant per agafar el cotxe i anar a alguna gran ciutat com Barcelona? La llista podria ser molt més llarga. Hi podríem afegir també moltes exposicions, moltes publicacions, molts de concerts i no sé si pràcticament totes les manifestacions sardanistes. No és, com diuen alguns, que avui hagi canviat el concepte de cultura: és, sobretot, que allò que tradicionalment havia estat considerat com el cim de la civilització ara té la mateixa importància que tenen les cireres dels pastissos o la confitura. Sabent com sabem que el millor destí de les manifestacions culturals ha estat sempre fondre's a la societat com un sucre a canvi de donar un cert gust, un cert to, ara potser hauríem de començar a preguntar-nos per què avui ens conformem només a dissoldre'ns. Aquesta *Revista*, per exemple, amb els seus continguts i els seus plantejaments culturals, ¿interessa de debò? Serveix de gaire res més que per omplir prestatges d'instituts, de centres d'estudis, d'arxius, de particulars excepcionals o de biblioteques? Els castellans dirien que no hi ha més cera que la que crema i que som a la processó. Ens hi hem, doncs, de conformar? Tal com deia recordant l'edat mitjana un altre petit editor, ¿de veritat hem de resignar-nos a ser els monjos de la nostra època?

Xavier Cortadellas

Joan Ferrerós

El forat negre i el coll d'ampolla

Clima de desànim a Anglès, la Cellera i Amer pel tancament de la fàbrica Burés i altres empreses. Les valls del Ter i el Brugent malden per no perdre el futur.

S'ha tancat un cicle. El que es va iniciar el 15 de novembre de 1887, quan, segons el diari *La Prensa*, «el día de hoy marcará siempre para esta feraz comarca una efemérides de gratísimo recuerdo». La frase era l'inici de la crònica inaugural de la fàbrica que els empresaris Safons, Burés i Homs havien construït a l'aiguabarreig entre el Ter i la riera d'Osor, sobre un antic camp d'urnes de l'època del bronze, i que va modificar, per sempre, la sort d'una vila, Anglès, que vivia del bosc i la terra. La filatura, arribada amb els senyors de Barcelona, va canviar les previsions, l'espai físic i la mentalitat, i així aquell poble de pagesos, roders i fadrísters que anava sobrevivint entre la misèria i la superstició es va aprofitar de l'arribada del tren entre Olot i Girona i la força de l'empresa per esdevenir el centre comercial, polític i econòmic d'una petita comarca, la que aplegava la Cellera, Amer, Osor, Sant Martí Sapresa i Sant Julià del

Llor. És va mantenir com una aposta dinàmica, fins que els nous temps i l'eclosió dels utilitaris —que en temps de *desenrotllisme* eren la màxima aposta de modernitat— li van treure la via i van matar el carrilet sota la promesa que les comunicacions quedarien assegurades amb una magnífica línia d'autobusos que arribaria acompanyada de la millora de la carretera. Aquella va ser la primera trampa. Ningú va entendre que les infraestructures eren una condició essencial perquè la zona pogués evolucionar, però era tanta la potència de la filatura que es va viure entre l'endormiscament i el vel als ulls, sense vagues, sense reivindicacions, sense sindicats, sense planificar més enllà del dia a dia, creient-se immunes a les crisis i les malastrugances, fins que la Fàbrica de tota la vida, la que assegurava l'existència i els plans de futur, va fer un primer crac cent anys després de ser inaugurada, per quedar definitivament tocada de mort a la fi del

mil·lenni, amb el nou segle. Es van trencar imatges i esquemes i va ser quan els habitants d'aquesta part de la Selva es van trobar que vivien en un forat negre, que la carretera era un coll d'ampolla i que malgrat els sous, no gaire arreglats, s'havien acabat els anys de prosperitat i alegria, ja que tot allò que els feia viure amb seguretat i sense complicacions, o sigui els filats, el bosc o la fusta, eren sectors que s'anaven ensorrant sense que hi hagués cap proposta substitutiva.

Avui a Anglès, la Cellera, Amer o Osor es viu un cert desànim i una forta depressió. Han tancat la Burés a Anglès, l'Aragonès a Amer, i a part de l'Antex no es troben sortides clares. Massa famílies tenen víctimes derivades de l'estat de la carretera i, el que és més greu, alguns empresaris que han apostat per la zona es troben que la deficiència de les comunicacions els allunya cap

a altres zones com Bordils, Fornells o Celrà, on tot i que el terreny és més car les facilitats logístiques els fan més rendible la inversió. Quan l'autopista està a punt d'arribar a Lloret i l'Eix Transversal ha trencat l'aïllament de Sant Hilari i Arbúcies, les valls del Ter i el Brugent criden desesperadament perquè no volen perdre el futur. Potser les pot salvar el turisme, tradicional, cultural, ecològic, però per això fan falta inversions i publicitat, potser noves iniciatives públiques o privades que fessin tornar les indústries, però saben que si no s'arregla la carretera, si no es connecten aquestes valls amb les grans vies de comerç i comunicació, el forat negre es pot convertir en una supernova i fer explotar definitivament aquest tros del planeta que és la part més íntima del meu univers.

Pau Lanao

10 hores per la pau a la Catedral

El dia 15 de març, molts col·lectius, entitats i comunitats de Girona es van aplegar per expressar, durant 10 hores, el seu rebuig a la guerra.

La convocatòria parlava de cercar camins per construir la pau. El dia, compartint la mateixa sintonia, es va aixecar amb un sol tímid que cercava pas entre núvols espessos. Mentrestant, les escales de la catedral es despertaven al ritme plàcid i tranquil·litzant dels tambors budistes. Litúrgia de les hores a l'interior del temple. Bullici a la plaça dels Apòstols: un grup d'infants assajava, al terra i amb colors vistosos, la construcció d'un colom de la pau. Per sobre d'ells, des dels badius més enlairats del Museu d'Art, es desplegaven vint-i-cinc metres de raons, vint-i-cinc metres de pancarta: «No a la guerra, sí a la justícia i la pau».

L'escenari estava complet. El teló alçat. A poc a poc, els actors anaven arribant. Ciutadans de totes les condicions, de diferents creences, de diferent edat... Un aplec per fer sentir ben fort el nostre radical rebuig a la guerra. Per fer sentir ben fort que aquesta no és la manera per resoldre els conflictes entre pobles.

Per dir ben fort que volem, en l'inici d'aquest tercer mil·lenni, construir allò que no hem estat capaços de fer en els mil·lennis anteriors.

El so de les gralles prenia la plaça. Una música en suspensió acompanyava l'evolució dels artistes damunt l'entarimat muntat a mitja escala: vestits de plàstic blanc contra el gris del cel i les pedres. A l'interior, la veu dels sense terra. El ressò del gregorià. De cop, contra els carrers de la nau, l'*Imagine* de Lenon i el *Brothers in arms* de Dire Straits.

Apareix la pluja. Havíem desitjat que no ho fes. Passarà el mateix

Pancarta a l'escalinata de la Catedral. A baix, concert a l'interior del temple.

amb la guerra? La humitat i l'aire fred ens van reunir a l'interior del temple. El nombre dels assistents anava creixent. La gent prenia seient o passejava per tot el perímetre de la nau i badava amb el miler llarg de dibuixos que els infants hi havien anat dipositant. Es respirava comunió.

El relat colpidor de la vida i la mort de Joan Alsina ens interpel·lava tots. A l'altar major, algú hi va recolzar un pòster d'en Joan. Ell també hi era! També va escoltar la pregària de

les comunitats parroquials i de l'església evangèlica. També va sentir un calfred tant bon punt l'Orquestra de Cambra de l'Empordà va començar a interpretar el mestre Bach.

Llavors vam cantar. Quants anys feia que no entonàvem *L'Estaca*? Algú m'ha dit que vam ser entre quatre mil i cinc mil. Tant se val. Volem ser molts més. Cal que siguem molts més!

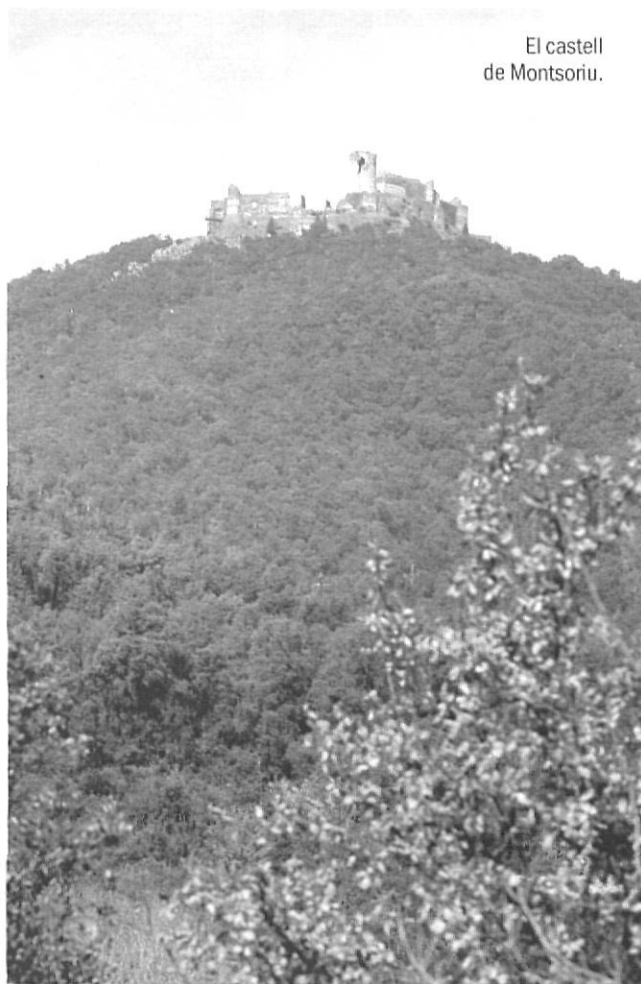
Al vespre, qui es va adreçar per últim a la gent va ser un jove musulmà. Fa centenars d'anys el barri vell era marc de convivència entre persones de diferents confessions. Més tard va ser testimoni impotent de la violència entre comunitats. Per no repetir els errors de la història, vam deixar la catedral i vam enfilem en manifestació pels carrers de Girona.

Montsoriu i els castells medievals

Del 5 al 7 de març d'enguany va tenir lloc a Arbúcies el congrés «Els castells medievals a la Mediterrània nord-occidental», una iniciativa del Museu Etnològic del Montseny-La Gabella en col·laboració amb les universitats de Girona (Institut del Patrimoni Cultural) i de Barcelona (GRAMP) i amb el suport de nombroses institucions públiques i privades.

La trobada d'especialistes servia també per celebrar el mil·lenari de la primera aparició documental del castell de Montsoriu (1002-2002), el segon castell més gran de Catalunya, residència principal dels vescomtes de Cabrera fins al 1399. Aquest jaciment ha estat excavat i parcialment restaurat des de fa una desena d'anys, sota la iniciativa de l'Associació d'Amics del Castell de Montsoriu; el seu coneixement arqueològic, juntament amb les dades documentals, ha permès llegir amb exactitud la història i la seqüència de les seves estructures i per tant, en el procés, plantejar una sèrie de problemàtiques rellevants per al desenvolupament de les recerques en arqueologia medieval que, aprofitant l'efemèride, han esperonat la convocatòria d'aquestes jornades, destinades a posar en comú les ja nombroses

recerques similars de molts especialistes. El congrés va desplegar-se en tres dies. La sessió inaugural quedà articulada per quatre grans ponències-marc, la primera de les quals, «Châteaux et territoires castraux au moyen Age», fou pronunciada pel professor Pierre Toubert (Collège de France) un dels noms majors de la historiografia medieval europea. Josep M. Rueda i Jordi Tura (Museu Etnològic del Montseny-La Gabella) exposaren les problemàtiques i els resultats obtinguts en el jaciment amfitrió; en tercer lloc, el professor Jordi Bolòs (UdL) dissertà sobre fortificacions de la marca i organització del territori a Catalunya (s. VIII-XII). La darrera ponència, encomanada a Ramon Martí (UAB), versà sobre La defensa del territori durant la transició medieval (s. VIII-XI), i obrí la primera tanda de comuni-

El castell de Montsoriu.

JOSEP SUREDA

cacions. L'endemà hi hagué espai per a l'exposició de la resta de comunicacions, repartides en tres sessions que foren encapçalades per tres ponències més a càrrec de Francesc Burjachs (ICREA), Teresa Vinyoles (UB) i Sandrine Claude (Université d'Aix-Marseille I). Les comunicacions il·lustren recerques que poden ser inserides preferentment en la Catalunya Vella, amb un paper destacat de les

investigacions pluridisciplinàries dutes a terme a partir de les restes (ceràmica, fauna, metalls) recuperades a Montsoriu. El darrer dia s'oferia una visita a aquest castell i un aperitiu. És una iniciativa que els investigadors del camp han agraït, que els facilitarà la contextualització dels propis treballs i que donarà lloc a la publicació d'unes substancials actes.

Marc Sureda